

Ministerul Agriculturii, Dezvoltării Regionale și Mediului al Republicii Moldova

Linii directoare privind revitalizarea urbană în Republica Moldova

În parteneriat cu:

Ministerul Investițiilor și
Dezvoltării din Polonia

Crearea sistemului de revitalizare urbană în Republica Moldova este un proces inițiat în baza schimbului de experiență în cadrul proiectului „Suport Guvernului Republicii Moldova în implementarea Strategiei Naționale de Dezvoltare Regională pentru anii 2016-2020 prin dezvoltarea urbană integrată și sustenabilă”, pentru anii 2017-2019, implementat de către Ministerul Agriculturii, Dezvoltării Regionale și Mediului al Republicii Moldova în colaborare cu Ministerul Investițiilor și Dezvoltării din Polonia. Proiectul este susținut financiar din fondurile programului de cooperare poloneză pentru dezvoltare al Ministerului Afacerilor Externe al Poloniei – Polish Aid 2017.

Acest document este elaborat pentru a veni în sprijinul autorităților publice locale din RM, a asociațiilor și organizațiilor neguvernamentale, a locuitorilor dar și a specialiștilor cu scopul de a le întări capacitățile în procesul de realizare a politicii de dezvoltare regională prin prisma revitalizării urbane.

Scopul documentului “Linii directoare privind revitalizarea urbană în Republica Moldova” reprezintă prezentarea generală a conceptului de revitalizare în contextul național și identifică cerințele specifice pentru demararea proceselor de proiectare și execuție a lucrărilor de revitalizare în zone urbane.

Cuprins

ACRONIME	4
DEFINIREA TERMINOLOGIIILOR	5
PRIVIRE DE ANSAMBLU	8
CADRUL CONCEPTUAL AL REVITALIZĂRII URBANE.....	9
PRINCIPIILE DE CONSTITUIRE A UNUI PROGRAM DE REVITALIZARE URBANĂ.....	11
ELEMENTELE CONȚINUTULUI UNUI PROGRAM DE REVITALIZARE.....	14
ETAPELE REALIZĂRII UNUI PROGRAM DE REVITALIZARE URBANĂ.	18
PARTICIPAREA SOCIALĂ ÎN ETAPA DE PREGĂTIRE A PROGRAMULUI ȘI MANAGEMENTUL INFORMAȚIONAL	24
DE LA VIZIUNE LA EXECUȚIE	26
REVITALIZAREA ANUMITOR TIPURI DE TERITORII.....	29
POSSIBILITĂȚILE DE FINANȚARE PENTRU PROIECTELE DE REVITALIZARE URBANĂ ..	30
ROLURI ȘI ATRIBUȚII IMPLICATE ÎN ACȚIUNI DE REVITALIZARE URBANĂ.....	32
EDUCAȚIA ȘI SCHIMBUL DE CUNOȘTINȚE ÎN SCOPUL ÎMBUNĂTĂȚIRII PROGRAMULUI DE REVITALIZARE	36

Acronime

ADR	- Agenția de Dezvoltare Regională
APL	- Autoritatea Publică Locală
BNS	- Biroul Național de Statistică
CIAL	- Centrul de Informare pentru Autoritățile Locale
CNCDR	- Consiliul Național de Coordonare a Dezvoltării Regionale
CRD	- Consiliul Regional Pentru Dezvoltare
CPV	- Concept de Proiect Viabil
DUP	- Documentul Unic de Program
FNDR	- Fondul Național pentru Dezvoltare Regională
FEE	- Fondul pentru Eficiență Energetică
FEN	- Fondul Ecologic Național
FGM	- Fondul Granturilor Mici
FISM	- Fondul de Investiții Sociale din Moldova
GLI	- Grup Local de Inițiativă
ONG	- Organizație Neguvernamentală
MADRM	- Ministerul Agriculturii, Dezvoltării Regionale și Mediului
MEI	- Ministerul Economiei și Infrastructurii
MECC	- Ministerul Educației, Culturii și Cercetării
MID	- Ministerul Investițiilor și Dezvoltării din Polonia
MSMPS	- Ministerul Sănătății, Muncii și Protecției Sociale
PPP	- Parteneriat Public-Privat
RD	- Regiune de Dezvoltare
RM	- Republica Moldova
RU	- Revitalizare Urbană
SDL	- Strategia de Dezvoltare Locală
SNDR	- Strategia Națională de Dezvoltare Regională
UE	- Uniunea Europeană

Definirea terminologiilor

Amenajare a teritoriului - complex de activități pentru coordonarea politicii economice, sociale, culturale și ecologice în conformitate cu valorile fundamentale ale societății luate în ansamblu, în vederea realizării unui cadru natural, construit armonios, care să favorizeze viața socială și culturală a populației.

Ansambluri arhitecturale - ansamblurile arhitecturale sunt grupări omogene de construcții urbane sau rurale remarcabile prin interesul lor istoric, arheologic, artistic, științific, social sau tehnic și suficient de coerente pentru a face obiectul unei delimitări topografice.

Documentație de urbanism și amenajare a teritoriului - planuri de amenajare a teritoriului, planuri urbanistice și regulamentele aferente, în care se definesc scopurile, mijloacele și se face etapizarea acțiunilor de amenajare a teritoriului și de urbanism, se oferă soluții pentru o dezvoltare echilibrată a teritoriilor și localităților, pentru prevenirea și eliminarea disfuncționalităților.

Operațiuni de urbanism și amenajare a teritoriului - totalitatea acțiunilor prin care se realizează politicile autorităților administrației publice centrale și locale în domeniul urbanismului și amenajării teritoriului în conformitate cu documentațiile de urbanism și amenajare a teritoriului aprobate, elaborate în temeiul acestor politici.

Plan de comunicare – reprezintă un document scris în care se face un inventar al tuturor actorilor și a relațiilor dintre aceștia, riscurile asupra cărora fiecare actor trebuie informat. Acesta se elaborează la etapa de planificare la nivel general, imediat după ce au fost stabilite obiectivele și acțiunile.

Plan urbanistic și plan de amenajare a teritoriului – totalitatea documentelor scrise și desenate referitoare la un teritoriu definit, prin care se analizează situația existentă și se stabilesc obiectivele și măsurile în domeniul urbanismului și amenajării teritoriului pe o perioadă determinată.

Programul de revitalizare a unei zone urbane – reprezintă un instrument al dezvoltării urbane durabile, prin care o autoritate desemnată își definește programul de acțiuni asupra unei zone, pe o perioadă determinată (3-5 ani).

Proiect de revitalizare – reprezintă o serie de activități și o investiție de resurse pe o perioadă determinată, menite să răspundă unei nevoi reale și să conducă la realizarea unui obiectiv precis. Proiectele corespund cu acțiunile Programului de revitalizare și se realizează pe zone urbane precis delimitate în spațiu care prezintă un cumul de disfuncții. Proiectul de revitalizare poate fi integrat (multisectorial) sau sectorial (tematic)

Urbanism - cea mai importantă componentă a amenajării teritoriului, al cărei obiect îl constituie teritoriul localităților și toate teritoriile necesare asigurării funcționării și dezvoltării acestora.

Zone istorice și arhitecturale - orice grup de clădiri, structuri și spații deschise incluzând și situri arheologice și paleontologice, constituind așezări umane în cadrul urban sau rural, coeziunea și valoarea cărora din punct de vedere arheologic, arhitectural, preistoric, estetic sau sociocultural sunt recunoscute.

Zone de criză sau degradate se identifică printr-o acumulare de fenomene sociale specifice, negative, care sunt adițional însoțite de probleme economice, ecologice, tehnice sau funcțional-spațiale.

Zonă destinată revitalizării – este zona care cuprinde întregul teritoriu sau o parte din zona degradată, caracterizată printr-o concentrare specifică a fenomenelor negative, pentru care, datorită importanței semnificative pentru dezvoltarea locală, se intenționează implementarea revitalizării.

Zonă protejată – reprezintă teritoriu în care sânt situate obiecte sau ansambluri de obiecte ce fac parte din patrimoniul național cultural sau natural, față de care se aplică reglementări specifice în vederea menținerii calității lor, păstrării echilibrului prin intervenții și conservare, precum și pentru asigurarea unor relații armonioase cu mediul înconjurător.

INTRODUCERE

Orașele sunt concentrări geografice de activități și interacțiuni umane. Ele reprezintă motoarele economiei, asigurând locuri de muncă și servicii, deținând rolul de catalizatoare ale creativității și inovării. Cu toate acestea, tot în orașe se manifestă extrem de acut o serie de probleme permanente, cum ar fi șomajul, segregarea și sărăcia, precum și presiuni puternice asupra mediului.

Principalii factori de criză economică și socială sunt deosebit de prezenți în cartierele sau zonele defavorizate. Dacă orașele doresc să concureze într-o lume tot mai globalizată, nu pot întoarce spatele acestor zone, ci trebuie să învețe să cultive potențialul lor, cu scopul de a face orașele durabile și competitive.

Oportunitatea de instituire a unui sistem de revitalizare urbană este condiționată de prevederile pct. 1.6 „Planificarea spațială și teritorială” al Legii nr. 239 din 13 octombrie 2016 pentru aprobarea Strategiei Naționale de Dezvoltare Regională pentru anii 2016-2020, care specifică că aplicarea planificării spațiale presupune organizarea fizică a spațiului conform unei concepții directoare, pentru a oferi locuitorilor acestui spațiu un cadru și o calitate a vieții care să le asigure dezvoltarea individuală.

Linii directoare sunt adresate autorităților administrației publice – aleși locali, inclusiv tehnicienilor - viitori gestionari ai procesului de revitalizare urbană, și au menirea:

- ✓ Să încurajeze orașele să desfășoare activități de revitalizare și să permită coordonarea eficientă a acestora;
- ✓ Să unifice procesele și condițiile de implementare a programelor și proiectelor de revitalizare urbană;
- ✓ Să asigure coordonarea sprijinului pentru proiectele de revitalizare acordat din fonduri publice naționale și din fonduri externe alocate de instituții partenere.

Acest document stabilește modul de elaborare a programelor de revitalizare urbană, condițiile pentru implementarea proiectelor de revitalizare și indică modalităților de asigurare a complementarității intervențiilor pentru proiectele de revitalizare din diferite surse de finanțare.

O concluzie importantă obținută din experiența țărilor UE este că succesul proiectelor de revitalizare urbană nu a depins numai de tema tratată. Proiectele de succes au fost caracterizate prin implicarea administrației locale și recunoașterii proprietății asupra lor. Acestea au fost selectate în concordanță cu percepția locală a nevoilor, cu implicarea actorilor locali și realizată în parteneriat cu localnicii. Proiectele soldate cu eșec au fost de obicei cele impuse de către instituțiile superioare, cu o implicare și asimilare slabă la nivel local.

Revitalizarea urbană a unui oraș nu reprezintă un element obligatoriu. Autoritățile administrației publice sunt independente să decidă dacă au nevoie de revitalizare urbană în oraș. Acest document vine în susținerea și încurajarea inițiativelor de revitalizare urbană.

PRIVIRE DE ANSAMBLU

În apelul la acțiune expus în Carta Urbanismului European, chiar de la început se accentuează că „Europa are nevoie de orașe și regiuni puternice și adecvate locuirii. Prin urmare, amenajarea teritoriului este vitală pentru viitorul Europei”. Această deschidere către problemele comunității, sau a unei părți din comunitate, determină o schimbare de perspectivă prin care soluționarea problemelor presupune nu doar remedierea efectelor unei stări de criză, dar în special eliminarea cauzelor acestor crize.

Transpunerea obiectivelor europene în măsuri locale pentru întărirea competitivității și identității orașelor, dezvoltării urbane integrate sânt prevăzute de Carta de la Leipzig pentru orașe europene durabile, adoptată la reuniunea ministerială informală privind dezvoltarea urbană și coeziunea teritorială la 25 mai 2007; Carta Urbanismului European, adoptată de Adunarea Generală a Consiliului European al Urbaniștilor de la Barcelona din 12 aprilie 2013; Convenția europeană a peisajului, adoptată la 20 octombrie 2000, Florența; etc.

În conformitate cu Noua Agendă Urbană, adoptată în luna octombrie 2016 la Conferința Națiunilor Unite de la Quito, Republica Ecuador, revitalizarea are ca scop, îmbunătățirea calității și creșterea atractivității mediului urban și a proiectării urbane în beneficiul cetățenilor, al economiei și al societății în ansamblu.

Prin urmare, crearea sistemului de revitalizare a orașelor în Republica Moldova vine în schimbarea paradigmei urbane privind modul de planificare, finanțare, dezvoltare și guvernare a orașelor. Acest sistem trebuie să fie bazat pe necesitățile actuale și de perspectivă ale orașelor, ținând cont de specificul fiecărei zone în parte.

Legea nr. 835 din 17 mai 1996 privind principiile urbanismului și amenajării teritoriului, promovează principiile directoare privind planificarea teritorială și urbanismul, care includ: determinarea structurii funcționale a localităților; utilizarea rațională și echilibrată a terenurilor necesare funcțiilor urbanistice în localități; asigurarea unui trai corespunzător nevoilor oamenilor, asigurarea condițiilor pentru satisfacerea unor nevoi speciale ale copiilor persoanelor în etate, persoanelor cu dizabilități; protejarea, conservarea și punerea în valoare a monumentelor istorice, siturilor arheologice și monumentelor; asigurarea unui mediu favorabil și utilizarea durabilă a resurselor naturale; implementarea politicilor de securitate și eficiență energetică.

Implementarea instrumentelor adresate orașelor în cadrul politicii regionale presupune o abordare operațional-funcțională a politicii urbane. Această abordare ia în considerare perioada de tranziție pentru implementarea Strategiei Naționale

de Dezvoltare Regională pentru anii 2016-2020, conform premiselor, în cadrul căreia sunt pregătite și introduse noi instrumente de implementare a politicii regionale (de ex. instrumente dedicate orașelor).

Organizarea procesului de revitalizare urbană depinde în mare parte de implicarea actorilor. Pentru a avea o politică de revitalizare urbană eficientă, este importantă implicarea multidimensională și participativă a actorilor de diferite nivele.

În așa mod, procesul presupune implicarea actorilor la:

- *Nivelul politic național, având o responsabilitate finală față de domeniu;*
- *Nivelul regional, pentru acceptarea și aprobarea direcțiilor alese;*
- *Nivelul local, pentru pregătirea programului de revitalizare urbană;*
- *Nivelul consultativ, pentru colectarea opiniilor relevante în vederea verificării corespunderii cu așteptările localnicilor;*

Eficiența procesului de revitalizare urbană, se caracterizează prin: cooperarea între instituțiile administrației publice la nivel central și local; cunoașterea realităților locale și identificarea măsurilor de intervenție; elaborarea și implementarea politicilor, programelor și proiectelor realiste de revitalizare urbană; parteneriate eficiente și durabile cu comunitatea locală, sectorul privat și toate părțile interesate; sprijin și deschidere către dialog cu structurile societății civile; campanii de informare și promovare, implicarea activă a mass mediei.

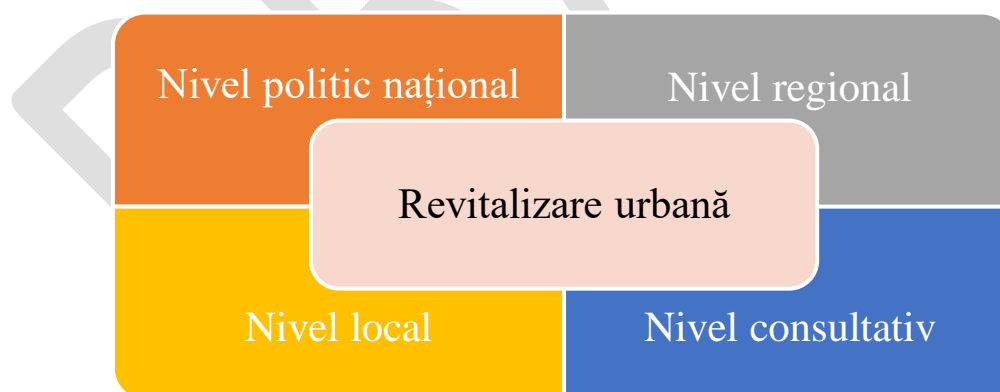

Fig. 1 Nivelele de implicare în procesul de revitalizare urbană

CADRUL CONCEPTUAL AL REVITALIZĂRII URABNE

Însăși noțiunea de revitalizare presupune refacere, înnoire, revenire, toate acestea implicând o acțiune și o dinamică ce presupun transformarea fizică a spațiului, a configurației inițiale, dar și a ambianței, a vieții și relațiilor sociale, componente ale vieții sociale care se desfășoară în cadrul creat de spațiul urban.

Ideea de bază a procesului de revitalizare urbană constă în faptul că, aceasta se referă la spațiile nevalorificate și dezavantajate. Prin urmare, revitalizarea urbană vizează soluționarea unor probleme importante ale orașului, și anume a acelor care împiedică dezvoltarea armonioasă a localității.

Astfel, putem generaliza că revitalizarea urbană este un proces de organizare și remodelare, complex și continuu a localităților, în scopul asigurării unui cadru optim necesar desfășurării activităților umane și ridicării permanente a nivelului de trai.

În general, *“revitalizarea urbană”* este definită după cum urmează:

“proces de eliminare dintr-o stare de criză a zonelor urbane degradate, desfășurat în mod complex, prin acțiunile integrate teritorial și desfășurate de către administrațiile locale prin parteneriate locale, regionale, naționale eficiente în baza unui program de revitalizare”.

Revitalizarea urbană reprezintă o abordare complexă și inovatoare a problemelor și presupune o gândire creativă cu privire la soluțiile pentru o zonă sau un oraș, ținând cont de faptul că fiecare cartier, zonă sau oraș are o identitate proprie specifică.

De regulă revitalizarea urbană are 3 dimensiuni de bază: *fizică, economică și socială*, care sunt luate în considerare în procesul de elaborare și dezvoltare a programelor de revitalizare urbană în funcție de necesitatea de intervenție pe fiecare dintre ele.

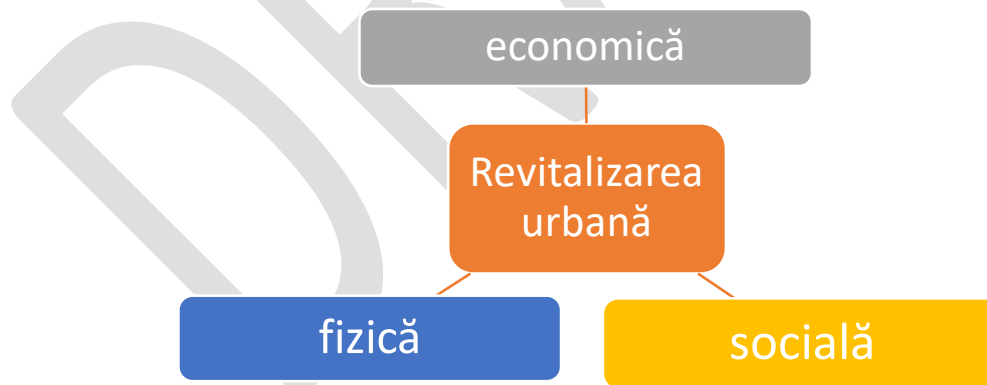

Fig. 2 Dimensiunile de bază ale revitalizării zonelor urbane

Dimensiunea economică a revitalizării – presupune că acțiunile întreprinse au impulsionat antreprenorialul, au fost create noi locuri de muncă, au sprijinit înființarea și evoluția companiilor și (la scară redusă) dezvoltarea zonelor industriale.

Dimensiunea fizică a revitalizării – presupune că intervențiile au contribuit esențial în inversarea procesului de degradare urbană, în crearea de noi facilități de transport, în dezvoltarea de facilități în cadrul comunității (muzee, biblioteci) și în

reabilitarea spațiilor publice. Majoritatea acestor modificări au sporit atractivitatea zonei.

Dimensiunea socială a revitalizării – se orientează spre reducerea criminalității, susținerea activităților culturale și sportive, contribuie la îmbunătățirea rezultatelor școlare, la îmbunătățirea competențelor localnicilor și la sprijinirea grupurilor sociale defavorizate (în special a tinerilor) în diverse moduri. O importanță specială trebuie să fie acordată proiectelor destinate femeilor.

PROGRAMELE DE REVITALIZARE

Principiile de constituire a unui program de revitalizare urbană

Demarând un proces de elaborare a unui program de revitalizare a unei zone urbane, este important să se țină cont de următoarele principii de bază:

PRINCIPIUL I: Revitalizarea drept element important al viziunii generale de dezvoltare a orașului

Este important ca acțiunile de revitalizare întreprinse să fie coordonate în baza conceptului general de dezvoltare a orașului cu care se identifică în mod univoc autoritățile locale ale acestuia. Astfel, anumite operațiuni se vor suplimenta, construind o direcție coerentă de dezvoltare. În caz contrar, va avea loc o coliziune a anumitor operațiuni și reducerea eficienței acestora, iar acțiunile autorităților orașului vor deveni inconsecvente. Necesitatea de a stabili conceptul de revitalizare în strategia de dezvoltare a orașului, nu înseamnă că aceasta nu poate fi întreprinsă în cazul când strategia nu se referă în mod direct la revitalizare. În primul rând, avem în vedere coerența dintre idee și concept, și nu anumite denumiri și noțiuni. Și când strategia presupune alte priorități decât ar rezulta din necesitățile de revitalizare, atunci inițierea revitalizării ar trebui să fie un imbold pentru actualizarea strategiei de dezvoltare a orașului și de asigurare a coerenței acesteia cu conținutul programului de revitalizare.

PRINCIPIUL II: Concentrarea activităților de revitalizare

Pentru a asigura cea mai mare eficiență a acțiunilor întreprinse trebuie să avem grijă de concentrarea maximă a acestora – doar o intervenție cu intensitate mare dă speranța că se va obține un efect de schimbare reală și durabilă. „Concentrarea” reprezintă acțiunile întreprinse, de regulă, concentrate pe o zonă a orașului, cu excepția situației când caracterul orașului permite o altă abordare (de ex. un oraș mic în care instituțiile și/sau obiectele infrastructurale - cheie pentru efectuarea schimbărilor sunt dispersate). Zona de revitalizare nu poate fi mai mare de 20% din suprafața orașului și locuită de mai mult de 30% din populația comunei. Zona de revitalizare poate fi împărțită în sub-zone, fără a avea un hotar comun. Acțiunile trebuie să fie cât mai corelate pentru a obține rezultate integrate în toate domeniile

de intervenție (infrastructură, politică socială, economie, mediu, calitatea traiului și a vieții în oraș etc.).

PRINCIPIUL III: Programul se bazează pe un diagnostic fiabil și indicatori obiectivi

Dacă în cazul orașelor mai mici indicarea zonei în care se va desfășura revitalizarea nu necesită în mod obligatoriu utilizarea unor indicatori statistici pentru stabilirea razei acestui teren, în cazul orașelor mai mari (peste 20 mii de locuitori) diferențierile interurbane în ceea ce privește indicatorii sociali (în primul rând: somajul, beneficierea de ajutor social, infraționalitatea, nivelul de educație etc.) și tehnico-infrastructurali (de ex. condiții de trai, acces la utilități, starea tehnică a imobilelor) trebuie să fie analizate și decisive pentru a stabili, unde există zone în care trebuie să se intervină de urgență. După trasarea zonei de revitalizare, referirea la valorile în cifre ale indicatorilor, devine indispensabilă. Fără acest lucru va fi imposibil să stabilim, ce fel de probleme apar în mod real în zona respectivă și dacă în urma acțiunilor întreprinse au loc anumite schimbări în bine – în valori absolute, ca și în raport cu celelalte zone ale orașului.

PRINCIPIUL IV: Complexitatea, raționalitatea și realitatea programelor de revitalizare

Programul de revitalizare nu numai că ar trebui să cuprindă conținutul cerut, ci, mai presus de toate, să convingă destinatarul că este logic, rațional și fezabil. Elementul cheie în această privință ar trebui să fie asigurarea argumentată a nivelului maxim posibil al caracterului integrat al programului - printr-o abordare complexă a rezolvării problemelor identificate și planificarea unor proiecte reciproc complementare și care se consolidează (deci complementare) și asta nu numai "static" sub formă de declarații incluse în program, ci și prin proiectarea unor mecanisme adecvate în acest domeniu pe durata implementării programului, ceea ce ar trebui să se traducă în eficiența maximă a programului de revitalizare.

PRINCIPIUL V: Parteneriat, angajament și cooperare eficientă a tuturor actorilor

Având ca scop îmbunătățirea calității vieții locuitorilor, programele de revitalizare trebuie să fie elaborate și realizate pe baza unor mecanisme de participare civică. Acest lucru înseamnă nu numai efectuarea unor consultații publice la unele documente sau proiecte deja elaborate, dar și aplicarea unor mecanisme și proceduri în care mediul local (locuitorii și organizațiile neguvernamentale) vor fi implicate activ în formularea întregului program, inclusiv a acțiunilor acestuia, iar la etapa următoare, în verificarea și evaluarea realizării acțiunilor și programului. Este foarte importantă aplicarea abordării: de jos – în sus, la toate fazele activităților de revitalizare urbană.

PRINCIPIUL VI: Sursele de finanțare a programelor

Unul dintre principiile de bază ale programelor de revitalizare reprezintă colaborarea și implicarea diverselor entități. Astfel, este necesar să se prezinte și structura de finanțare a programului de revitalizare. Aceasta trebuie să aibă în

componenta sa mijloace provenite din diverse surse de finanțare, care sunt la dispoziția administrației locale. În cazul altor surse, decât cele proprii ale autorității locale, trebuie să se aibă în vedere elaborarea profilării mijloacelor „pentru revitalizare”. Este recomandabil ca programele de revitalizare să fie astfel concepute și formulate, încât în realizarea acestora să fie implicați agenți economici, investitori, (nu doar prin acțiuni ocazionale de caritate, dar prin activități comerciale integrate, care vor contribui inclusiv la realizarea scopurilor sociale). În acest context, trebuie să fie analizată în mod special posibilitatea de realizare a proiectelor de parteneriat public-privat (PPP).

PRINCIPIUL VII: Sistem eficient de management și cooperare a tuturor entităților

Pentru ca realizarea programului de revitalizare să se desfășoare eficient și să dea rezultate pozitive, este indispensabilă planificarea și inițierea unui sistem corespunzător de administrare a acestui proces, astfel încât pe de o parte, acesta să fie cât mai flexibil și cât mai puțin birocratic, iar, pe de altă parte să ia în considerare principiile de bază ale revitalizării (anume participare și parteneriat). Cu alte cuvinte, să asigure o colaborare eficientă a tuturor celor interesați, permițându-le să se simtă coautori ai acestui proces.

PRINCIPIUL VIII: Mecanism eficient de monitorizare și evaluare a realizării programului

Dacă se dorește ca procesul de monitorizare și evaluare a realizării programului să se bazeze pe niște indicatori corecți și măsurabili, atunci este indispensabilă construirea unui sistem eficient de monitorizare – acesta trebuie să se refere atât la desfășurarea procesului, cât și la fenomenele negative (sociale, de infrastructură și tehnice) care au fost decisive pentru considerarea unei părți a orașului ca fiind degradată. În același sens, se recomandă analiza și prevenirea riscurilor. tehnice) care au fost decisive pentru considerarea unei părți a orașului ca fiind degradată. În același sens, se recomandă analiza și prevenirea riscurilor.

Fig. 3 Principiile unui program de revitalizare urbană

Elementele conținutului unui program de revitalizare

1. Descrierea legăturilor programului cu documentele strategice naționale.

Acest element presupune necesitatea de a demonstra că programul de revitalizare la nivel local este important pentru implementarea politicii de dezvoltare regională a Republicii Moldova. Concomitent, conținutul programului trebuie să fie conform cu documentele strategice ale țării, care pot fi considerate ca sprijin de la nivelul național pentru realizarea de proiecte complexe și pe termen lung.

2. Analiza legăturilor programului cu documentele strategice și de planificare ale orașului și descrierea coerenței activităților planificate în aceste documente.

Acest element va descrie modul în care obiectivele și proiectele incluse în programul de revitalizare sunt compatibile cu conținutul strategiilor, planurilor sau programelor la nivel de oraș și în cazul în care programul de revitalizare este în conflict cu aceste documente, este necesar să se clarifice în ce mod și în ce moment aceste coliziuni vor fi eliminate prin modificări / actualizarea acestor documente și adaptarea acestora la ceea ce rezultă din programul de revitalizare. Se recomandă ca acest proces de adaptare să nu dureze prea mult, deoarece lipsa coeziunii poate afecta negativ dezvoltarea orașului.

3. Descrierea și ilustrarea spațială (pe hartă la scara de cel puțin 1: 20.000) a întinderii spațiale a zonei de revitalizare (adică a zonei pe care vor fi focalizate activitățile de revitalizare), împreună cu argumentarea alegerii acestei zone .

Determinarea corectă a zonei de revitalizare este de o importanță fundamentală pentru succesul programului de revitalizare. Dacă acțiunile întreprinse se vor referi la o zonă diferită de cea în care se concentrează principalele probleme ale orașului, atunci aceste probleme pot rămâne fără a fi rezolvate. Este de dorit (în special în cazul orașelor mai mari) că justificarea indicării acestei zone să se bazeze pe criterii și factori obiectivi care indică acumularea fenomenelor sociale negative în acest perimetru (în primul rând șomajul, folosirea alocațiilor sociale, criminalitatea, nivelul de educație etc.) și cei tehnici - infrastructurali (de exemplu condițiile de locuit, accesul la utilități, starea tehnică a clădirilor), precum și cei de mediu, economici etc. (deci referirea parametrilor numerici care caracterizează aceste zone la dimensiunile altor zone ale orașului și la valorile medii urbane). Totodată, dacă astfel de date nu sunt disponibile (integral sau parțial), se poate utiliza sau susține cu argumente bazate pe observații / opinii ale locuitorilor/ evaluărilor experților).

4. Diagnosticul factorilor și fenomenelor de criză și analiza potențialului a zonei și a orașului

Pentru a realiza în mod corespunzător întregul proces de revitalizare, este necesar să existe la începutul acestuia o diagnoză detaliată a zonei de revitalizare (care a fost desemnată) privind situația socială, tehnică și infrastructurală, de mediu și economică (parțial exprimată în cifre obiective și date măsurabile) și efectuarea unei analize care să prezintă atuurile și punctele forte care caracterizează zona de revitalizare. Informațiile menționate sunt necesare pentru a putea formula "idea" în domeniul revitalizării în viitor.

5. Descrierea pe baza diagnosticului a mecanismelor/elementelor care au condus la fenomenele de criză și descrierea nevoilor de revitalizare care rezultă din aceasta.

Diagnosticul va permite stabilirea din ce cauză în oraș (sau într-o parte a acestuia) a avut loc acumularea de probleme - fără aceasta, crearea unui program de revitalizare ar fi o activitate "pe nevăzute". Identificarea acestor mecanisme va răspunde la întrebarea (și va include acest răspuns în program), privind ce anume trebuie să obțină zona de revitalizare (sau întregul oraș) pentru eliminarea sau cel puțin reducerea fenomenelor negative.

6. Discutarea viziunii privind starea zonei după revitalizare.

Pentru claritatea programului de revitalizare, este extrem de important ca acesta să fie prezentat într-un limbaj simplu și non-tehnic, astfel încât să fie pe înțelesul tuturor locuitorilor viziunea și modul în care zona revitalizării (sau orașele întregi, dacă zona nu a fost desemnată) se vor prezenta după încheierea procesului de revitalizare. Această viziune trebuie să se refere nu numai la imaginea externă a orașului (infrastructura, clădirile, spațiul public), ci mai ales la dimensiunea socială

(coeziunea și relațiile sociale, piața forței de muncă, siguranța, sănătatea, educația, cultura etc.). Acest element al programului necesită o atenție deosebită în procesul de participare socială - dacă nu este posibilă elaborarea unei viziuni finale, cu care va fi de acord majoritatea locuitorilor, aceasta ar putea însemna perturbări semnificative la etapa de implementare a programului. Trebuie să se țină cont în același timp de faptul că fiecare oraș sau chiar o parte a acestuia are propria sa identitate și trăsături specifice care determină atât problemele cât și posibilitățile de depășire a acestora. Viziunea stării după revitalizare trebuie, prin urmare, să fie creată individual pentru fiecare oraș, ținând cont de această identitate.

7. Prezentarea obiectivelor de revitalizare și a caracteristicii corespunzătoare necesităților de revitalizare identificate pentru eliminarea sau limitarea fenomenelor negative.

Viziunea stării țintă prezentată anterior necesită traducerea în obiective mai concrete (ar fi bine să se asocieze la acestea indicatori numerici concreți) precum și atașarea la aceste direcții de acțiune (activități caracterizate în general, la care vor fi asociate diverse activități, cu sublinierea faptului că o acțiune poate realiza multe direcții de activitate). Primul element al verificării dacă programul a fost bine construit ar fi dacă direcțiile de acțiune stabilite corespund nevoilor de revitalizare identificate anterior pe baza diagnosticului.

8. Lista și descrierea proiectelor de revitalizare planificate și potențiale (necesare sau dorite).

Programul trebuie să includă enumerarea tuturor acțiunilor prevăzute pentru aplicare în perspectivă de timp care se încadrează în direcțiile de acțiune stabilite în punctul anterior și vor contribui la realizarea obiectivelor programului de revitalizare. De asemenea, acțiunile întreprinse trebuie să fie caracterizate detaliat la etapa de elaborare a programului, ținând cont de gradul de maturitate și de progresul realizat în pregătirea proiectelor. Cu toate acestea, întotdeauna este necesară o explicație clară din ce cauză și cum contribuie proiectul dat la realizarea obiectivelor programului. În afară de proiectele a căror realizare este practic hotărâtă, deoarece sunt planificate de către conducerea orașului care este autoarea programului (deci caracteristica lor poate fi completă), în program trebuie incluse, de asemenea, proiectele pe care le-ar putea realiza alți parteneri (inclusiv investitorii privați), iar încurajarea lor pentru participarea la program va constitui o parte a implementării acestuia - de aici caracteristica acestor proiecte pot fi mai generale, cu descrierea condițiilor care ar trebui să fie îndeplinite pentru implementarea proiectului.

9. Indicarea modalităților practice de asigurare a integrării și complexității proiectelor de revitalizare.

Asigurarea caracterului integrat al programului nu trebuie să se realizeze doar la etapa elaborării programului de revitalizare. Cel puțin la fel de important este să se prevadă mecanisme concrete, care în etapa de pregătire și realizare a proiectelor

vor genera o valoare adăugată și o eficiență sporită care rezultă din sincronizarea și planificarea comună reușită. În special, în acest mod va fi posibil să se asigure o complementaritate reală a acțiunilor, adică o situație în care, ca rezultat al acțiunilor conștient întreprinse, acestea se completează reciproc, generându-se o rezolvare a problemei mai eficientă decât prin activități independente.

10. Descrierea mecanismelor de implicare a părților interesate în pregătirea și punerea în aplicare a programului și a proiectelor.

În această descriere trebuie luate în considerare mai multe aspecte. În primul rând, să se discute modul în care au fost realizate (descrierea acțiunilor concrete în etapa de pregătire a programului) și modul în care va fi realizată (abordarea planificată în etapa de implementare) participarea socială. Ideea călăuzitoare a modelului dorit este sloganul "revitalizarea nu numai pentru oameni, ci și cu oameni", ceea ce înseamnă că conținutul programului și proiectele individuale trebuie formulate într-un dialog continuu cu locuitorii orașului. În al doilea rând, conceptul de "implicare a părților interesate" include nu numai participarea socială, ci și implicarea altor entități, decât cele subordonate autorităților locale - publice sau private - pentru a deveni inițiatori, investitori sau operatori de proiecte care îndeplinesc criteriile de includere în programul de revitalizare. Astfel, programul trebuie să anticipeze și să descrie activitățile care încurajează părțile interesate să se implice activ în realizarea activităților de revitalizare. Deoarece, în momentul în care va fi formulat programul de revitalizare, nu toți partenerii vor fi pregătiți să se înscrie în aceste "angajamente", trebuie manifestată o atenție deosebită pentru mecanismele care le vor permite să facă acest lucru într-o etapă ulterioară.

11. Cadrul financiar inițial al programului.

Fezabilitatea programului are obligația de a determina cadrul financiar estimat al programului. Acest cadru ar trebui să includă valorile deja cunoscute ale proiectelor a căror maturitate permite comunicarea unor astfel de sume și a valorii preliminare ale altor proiecte (inclusiv valoarea totală estimată a proiectelor dorite, și anume celor care nu au fost menționate în program, dar programul presupune implicarea viitoare a părților interesate în acest domeniu). Sumele estimate suplimentar trebuie împărțite în fonduri publice și private, iar primele - dacă este posibil - suplimentar în surse mai concrete (bugetul orașului, mijloace din diverse fonduri naționale, fonduri străine etc.).

12. Descrierea sistemului de implementare a programului de revitalizare.

Pentru a asigura o realizare armonioasă a programului (incluzând obligațiile legate de participarea socială sau de monitorizarea implementării programului), este necesar să se stabilească un sistem de management dedicat. Aceasta nu înseamnă neapărat crearea unei noi structuri, ci atribuirea clară a sarcinilor la structurile existente. În același timp, se evită concentrarea tuturor sarcinilor într-o singură structură, deoarece ar putea apărea situații care periclitizează eficiența

implementării. Caracterul stratificat al programului trebuie să îmbine delimitarea competențelor între diferiți actori. Pe de altă parte, funcția de coordonare trebuie să fie atribuită fără echivoc unei persoane cu un domeniu semnificativ de autoritate sau cel puțin cu acces direct la autoritățile orașului.

13. Descrierea modului de monitorizare și evaluare a programului de revitalizare.

O condiție prealabilă pentru posibilitatea de a declara că programul furnizează rezultatele așteptate este planificarea și implementarea unui sistem eficient de monitorizare a programului. În conținutul programului, este necesar să se descrie acest sistem în așa fel încât să se indice în mod convingător capacitatea sistemului de a examina în mod obiectiv eficacitatea acțiunilor întreprinse în timpul implementării. În plus, programul trebuie să descrie procedurile planificate pentru introducerea la necesitate a unor modificări în conținutul programului.

Etapele realizării unui program de revitalizare urbană.

Un program de revitalizare trebuie să urmeze un anumit proces de realizare, care poate fi descris prin următoarele etape:

Aceste etape pot fi:

1. Inițierea și pregătirea procesului de planificare a operațiunilor de revitalizare urbană - are ca scop crearea cadrului de planificare pentru demararea procesului de revitalizare urbană a zonelor de intervenție. Pentru a iniția procesul de revitalizare urbană, este necesară o decizie sau un accept prin care se demonstrează că locuitorii doresc începerea procesului de revitalizare în oraș și vor fi implicați în acest proces.

Această etapă presupune următoarele activități:

- Crearea Comitetului de Coordonare din cadrul primăriei
Prin decizia primarului, va fi creat un Comitet de Coordonare în interiorul primăriei, alcătuit din 2-3 persoane (reprezentanți ai direcțiilor de politici, de urbanism, de investiții) ce va coordona procesul de planificare a operațiunilor. Cu toate acestea, este necesară desemnarea unei persoane, din cadrul primăriei, responsabilă de aceste activități.
- Identificarea și selectarea zonei de revitalizare
Pe baza documentației de urbanism, primăria inițial identifică și alege o zonă construită, care se confruntă cu o serie de probleme ce necesită operațiuni de revitalizare urbană. Aceste probleme sunt identificate în cadrul P.U.G., sau în cadrul unui alt document strategic.
- Identificarea și analiza instituțiilor cu responsabilități în procesul de revitalizare – crearea Grupurilor de Lucru Sectoriale
Comitetul de Coordonare va identifica principalele instituții și principalii actori din zona protejată și va analiza interesele posibile ale acestora în procesul de

revitalizare. Comitetul de Coordonare va organiza o primă întâlnire cu actorii identificați, prin care sunt comunicate intențiile autorității locale și investigată dorința acestora de a susține/participa.

- Crearea Comisiei Consultative

In urma analizei actorilor relevanți și a întâlnirii din activitatea precedentă, se creează Comisia Consultativă, alcătuită din reprezentanții principalelor instituții/asociații de proprietari din zonă (câte un reprezentant al fiecărui grup de lucru). Rolul comisiei este acela de a participa activ în procesul de planificare, prin consultarea asupra deciziilor de intervenție.

- Organizarea procesului de planificare și a calendarului de lucru

Comitetul de Coordonare elaborează un plan de lucru și o agendă a întâlnirilor de consultare în cadrul Comisiei Consultative și al Grupurilor de Lucru, care este aprobată de membrii comitetului și de autoritatea locală.

- Formularea planului de comunicare și participare

Comitetul de Coordonare și Comisia Consultativă stabilesc formele specifice de comunicare și participare pe perioada procesului de revitalizare cu Grupurile de Lucru, a etapelor și formelor de implicare a comunității.

II. Analiza multisectorială a zonei – are ca scop argumentarea inițierii operațiunii de RU, delimitarea precisă a zonei de intervenție și identificarea problemelor privind funcționalitatea și dezvoltarea acesteia, pe diverse domenii de investigație (socio-economic, trafic, echipare cu servicii și utilități publice etc.)

Diagnozele în procesul de revitalizare trebuie să fie bazate, pe analiza indicatorilor cantitativi și pot fi orientate spre:

- *Diagnoza în scopul delimitării zonelor* - este utilizată pentru a identifica zona în care survine starea de criză cauzată de concentrarea fenomenelor sociale negative, precum și a fenomenelor negative economice, de mediu, spațial-funcționale sau tehnice.
- *Diagnoza în scopul pregătirii programului* - necesită o abordare aprofundată, inclusiv identificarea potențialelor locale și a mecanismelor de formare a fenomenelor negative.
- *Diagnoza în scopul evaluării oportunității și gradului de realizare a programului* - ia în considerare metodologia diagnosticului în scopul pregătirii programului, dar ar trebui extinsă și la aspecte legate de implementarea programului.

Analizele trebuie să utilizeze indicatori obiectivi și verificabili, ceea ce înseamnă că trebuie să prevaleze analizele **cantitative**, dar importante sunt, de asemenea, analizele **calitative** (în special în cazul celor aprofundate în scopul pregătirii programului). Indicatorii utilizați trebuie să fie ușor de înțeles pentru părțile interesate, definite clar și cu referire la probleme reale și fundamentale (descriind cu exactitate esența lor).

Potențialii indicatori ai fenomenelor negative pot fi:

- **Sociali:** care vor reflecta șomajul (procentul de șomeri din totalul populației), sărăcia (numărul de persoane în familiile care beneficiază de alocații la 1000 de locuitori - alocație permanentă, periodică, destinată, ajutor de hrană pentru copii), infracțiuni (infracțiuni împotriva familiei la 1000 de locuitori), nivelul de educație (media examinării), capitalul social (participarea la alegeri și referendumuri, intensificarea altor activități civice), nivelul de participare la viața publică și culturală (participarea la activități organizate de instituțiile culturale municipale).
- **Economici:** care vor reflecta nivel scăzut al spiritului antreprenorial (numărul entităților comerciale la 10.000 de locuitori), starea precară a întreprinderilor locale (dinamica renunțării la activitatea economică sau renunțarea la închirierea spațiilor orășenești).
- **De mediu:** care vor demonstra depășirea standardelor de calitate a mediului (depășirea normelor de zgomot sau a poluării aerului, a suprafeței medii de vegetație la 1000 locuitori, prezența deșeurilor periculoase care amenință viața, sănătatea umană sau starea mediului (depășind standardele admise).
- **Tehnici:** care vor demonstra degradarea stării tehnice a construcțiilor locuințelor, lipsa soluțiilor tehnice în domeniul eficienței energetice și protecției mediului.

Cerințele privind delimitarea zonei degradate și a zonei de revitalizare vor fi determinate ținând cont de posibilitățile analitice (disponibilitatea datelor la un nivel mai scăzut decât întregul oraș, posibilitatea de a obține date cantitative și calitative).

Din experiența existentă este cert că delimitarea zonei degradate și a zonei de revitalizare este un proces dificil și adesea controversat (deoarece forțează concentrarea acțiunii și a atenției autorităților și a funcționarilor nu în întregul oraș, ci într-un fragment aparte). De aici provine necesitatea de a defini astfel de cerințe, care, pe de o parte, permit o delimitare eficientă, iar pe de altă parte vor construi o bază analitică pentru studierea progresului revitalizării (schimbările într-o anumită zonă sub diverse aspecte: sociale, tehnice, spațiale, economice etc.)

Această etapă presupune următoarele activități:

- Identificarea potențialului zonei, în contextul dezvoltării orașului
Aceasta va cuprinde analiza potențialului de dezvoltare a zonei, din perspectiva cererii și ofertei de funcțiuni urbane, incluzând aspecte legate de regimul juridic al proprietăților, de piața imobiliară și de interesul investițional al principalilor actori urbani. Studiul analizează zona din punct de vedere al caracterului specific, ca mediu de viață, ca furnizor de servicii și funcțiuni urbane, ca divertisment și recreere.

- Consultarea Grupurilor de Lucru asupra identificării problemelor și consultarea publică asupra rezultatelor analizei
Comitetul de Coordonare organizează consultările Grupurilor de Lucru, conform planului de comunicare și consultarea publică asupra rezultatelor analizei.

III. Propuneri (multisectoriale) de revitalizare urbană - vizează formularea propunerilor de revitalizare a zonei construite, în conformitate cu Documentația de urbanism.

Această etapă presupune următoarele activități:

- Formularea viziunii și obiectivelor strategice de dezvoltare a zonei
Comitetul de Coordonare și Comisia Consultativă participă, alături de echipa de consultanți, la un atelier de lucru pentru formularea viziunii și obiectivelor strategice de dezvoltare a zonei.
- Formularea propunerilor de dezvoltare locală – programe și proiecte multisectoriale
În baza rezultatelor analizelor din etapa precedentă și în conformitate cu viziunea și obiectivele formulate, echipa de consultanți formulează pachetul de programe și proiecte multisectoriale. Propunerile sunt dezbătute în cadrul grupurilor de lucru sectoriale.
- Consultarea populației asupra propunerilor
Consultările pe parcursul elaborării documentației se realizează conform Planului de comunicare și participare.

IV. Adoptarea oficială a programului de revitalizare de către Consiliul Local.

V. Aprobarea oficială a programului de revitalizare de către Agenția de Dezvoltare Regională / MADRM (respectarea regulilor și regulilor naționale).

VI. Implementarea proiectelor de investiții - vizează pregătirea și execuția acestora, reprezentând activități de dezvoltare instituțională, de proiectare și de construcție, pentru transpunerea în practică a priorităților de investiție identificate în planul de revitalizare urbană integrat.

Această etapă presupune următoarele activități:

- Crearea cadrului instituțional de implementare a proiectelor
Se creează o structură organizațională responsabilă cu managementul proiectelor, în interiorul sau în afară primăriei.
- Elaborarea Studiilor de fezabilitate
Structura de Management organizează procesul de elaborare a studiilor de fezabilitate, prin contractarea, pe bază de licitație publică, a serviciilor de proiectare.
- Întocmirea Proiectelor tehnice și detalii de execuție

Structura de management organizează procesul de elaborare a studiilor de fezabilitate, prin contractarea, pe bază de licitație publică, a serviciilor de proiectare.

- Avizarea / autorizarea și executarea construcțiilor

Structura de management demarează și urmărește procesul de executare a lucrărilor în conformitate cu documentațiile avizate și aprobate.

VII. Monitorizarea și evaluarea programului de revitalizare urbană - presupune o serie de aspecte aflate în plină desfășurare, cum ar fi: activități, rezultate parțiale, buget, performanțe ale organizației ce asigură implementarea, riscurile identificate inițial.

Monitorizarea programului trebuie să includă următoarele activități:

- Componenta de monitorizare a acțiunilor (obligatorie):

Colectarea de informații privind implementarea proiectelor, stadiul de avansare, efectele acestora, precum și aspectele importante ale implementării acestora.

- Componenta de monitorizare a rezultatelor (obligatorie):

Colectarea datelor privind modificările cauzate de implementarea programului de revitalizare, baza acestora vor fi etaloane ca măsură a realizării obiectivelor individuale, iar evaluarea se va face pe baza tendințelor schimbării indicatorilor.

Evaluarea programului de revitalizare se referă la actualitatea conținutului programului și gradul de implementare a acestuia.

În ambele cazuri, concluziile evaluării pot indica necesitatea modificării programului, care poate rezulta din următoarele circumstanțe:

- programul nu este elaborat în mod corespunzător, adică formulează incorect obiective sau acțiuni care vizează atingerea acestor obiective, iar acțiunile nu au ca rezultat soluționarea problemelor identificate,
- depășirea anumitor acțiuni ale programului,
- între timp, au fost create condițiile de completare a programului cu elemente suplimentare,
- au existat abateri semnificative de la graficul - cadru de implementare a programului, care indică faptul că sistemul de management al programului stabilit nu funcționează corect.

În mod general, schema unui program de revitalizare urbană, trebuie să conțină următoarele compartimente:

1. Introducere generală
2. Descrierea procesului și circumstanțelor elaborării programului de revitalizare urbană:

- 2.1 Procesul implicării actorilor, actorii implicați
  - 2.2 Starea programului în relație cu aprobarea lui din partea actorilor
  - 2.3 Descrierea formală a zonei
  3. Prezentarea situației din zona de revitalizare urbană:
    - 3.1 Descrierea fizică (incluzând problemele de mediu)
    - 3.2 Descrierea situației sociale
    - 3.3 Descrierea situației economice
    - 3.4 Descrierea zonei, ca parte a dezvoltării urbane la o scală mai mare și ca parte a planului de urbanism
    - 3.5 Prezentarea exemplelor de proiecte de RU
    - 3.5 Provocările situației prezente
  4. Analiza SWOT
  5. Viziunea integrată generală a revitalizării urbane în zona respectivă:
    - 5.1 Investigarea scenariilor viitoare posibile* (nu este obligatorie)
    - 5.2 Motivarea priorităților și alegerilor, determinarea perioadei planificate
    - 5.3 Viziunea integrată generală și obiectivele pentru perioada planificată
  6. Tipurile de proiecte:
    - 6.1 Proiecte fizice
    - 6.2 Proiecte sociale
    - 6.3 Proiecte economice
    - 6.4 Proiecte integrate
  7. Execuția:
    - 7.1 Organizarea executivă și managementul de ansamblu al programului
    - 7.2 Managementul de proiect al proiectelor separate
    - 7.3 Comunicarea, participarea și negocierea pe parcursul execuției
    - 7.4 Monitorizarea și evaluarea pe parcursul execuției
  8. Finanțarea:
    - 8.1 Estimarea costurilor și veniturilor
    - 8.2 Costurile proiectului și veniturile
    - 8.3 Costurile de execuție
  9. Monitorizarea și evaluarea programului
-

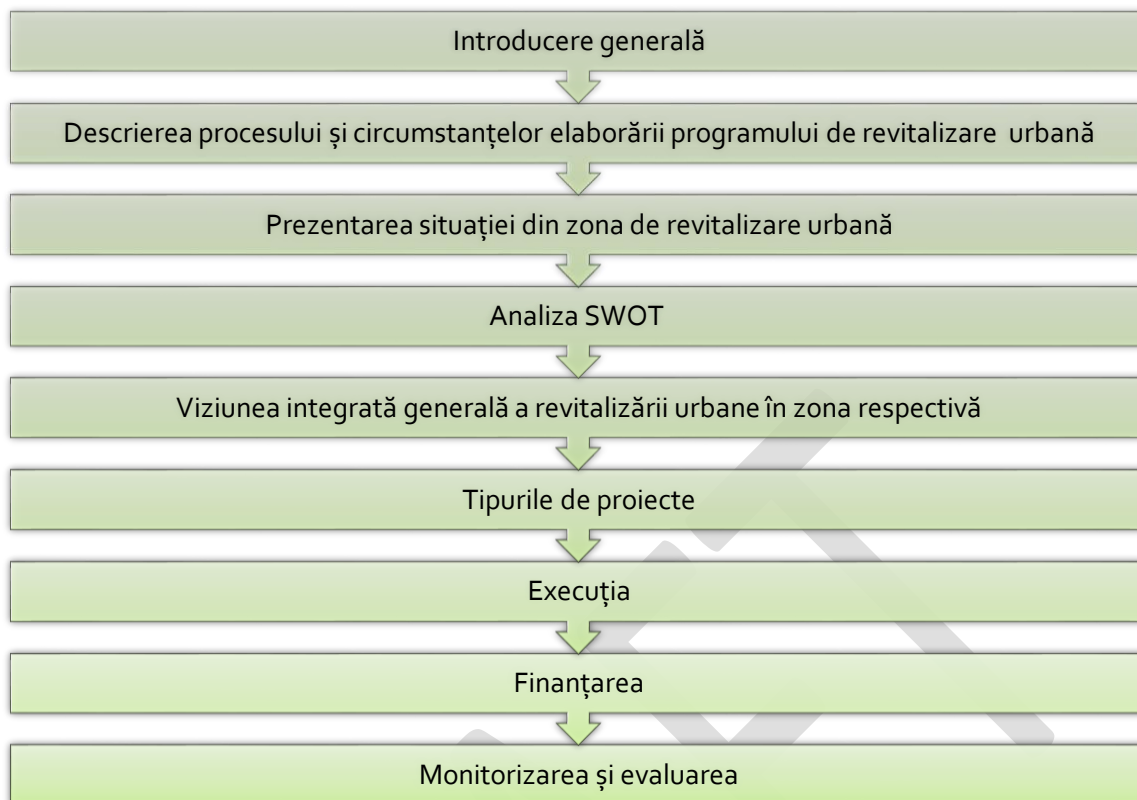

Fig. 4 Schema unui program de revitalizare urbană

PARTICIPAREA SOCIALĂ ÎN ETAPA DE PREGĂTIRE A PROGRAMULUI ȘI MANAGEMENTUL INFORMAȚIONAL

Participarea socială include pregătirea, desfășurarea și evaluarea revitalizării într-un mod care să asigure participarea activă a părților interesate, inclusiv prin participarea la consultări publice.

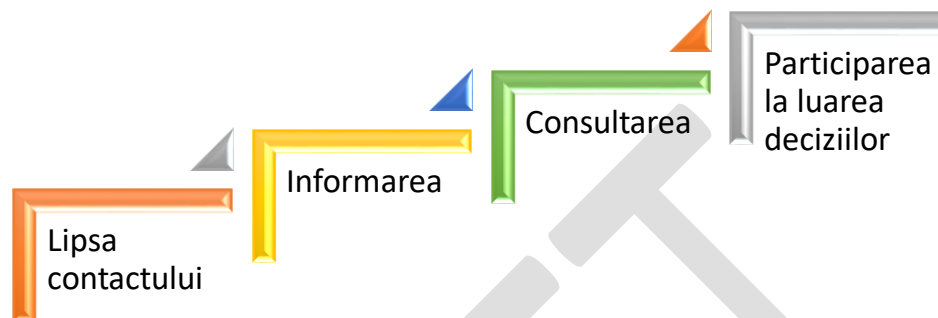
Aceasta constă în special în:

- cunoașterea nevoilor și așteptărilor părților interesate precum și aspirația de a asigura coerența activităților planificate cu aceste nevoi și așteptări;
- desfășurarea activităților educaționale și de informare adresate celor interesați, privind procesul revitalizării, cu sublinierea esenței, obiectivelor și principiilor de realizare a revitalizării care rezultă din lege, precum și privind parcurgerea acestui proces;
- inițierea, facilitarea și sprijinirea activităților care vizează dezvoltarea dialogului între părțile interesate și integrarea acestora în jurul revitalizării;
- asigurarea participării părților interesate la pregătirea documentelor privind revitalizarea, în special a programului comunal de revitalizare;
- sprijinirea inițiativelor care vizează creșterea participării părților interesate la pregătirea și implementarea programului comunal de revitalizare;

- oferirea posibilității părților interesate de a-și exprima opiniile în timpul pregătirii, desfășurării și evaluării revitalizării.

Când se dezvoltă un program revitalizare urbană, sunt implicați actori diferiți și multe probleme trebuie să fie abordate integrat. Managementul informațional și comunicativ în legătura cu progresul înregistrat în plan, sunt puncte de interes cruciale.

Un *plan de comunicare* este un document scris în care se face un inventar al tuturor actorilor și a relațiilor dintre aceștia, riscurile asupra cărora fiecare actor trebuie informat, problemele care necesită decizia unor anumiți actori și canalele prin care actorii trebuie informați în mod permanent, canalele prin care aceștia pot solicita informații și canalele folosite pentru a se informa unul pe altul. Însuși planul de comunicare ar trebui să fie adus spre consultare actorilor. Dacă ei sunt de acord cu regulile de comunicare fixate în planul de comunicare, atunci cu siguranță procesul va fi unul simplu.

Deși planul de comunicare se adresează tuturor actorilor, rezidenților ar trebui să li se acorde atenție specială. Pentru ei planul ar trebui să răspundă cel puțin la următoarele întrebări:

- ✓ Cum sunt rezidenții informați?
- ✓ Rezidenții care locuiesc separat vor fi vizitați acasă dacă va fi necesar?
- ✓ Se va deschide un birou de informare în cartier?
- ✓ Cum se vor putea implica rezidenții?
- ✓ Va exista un comitet al rezidenților care să discute subiectele specifice?

Pentru ca deciziile luate pe viitor să fie corecte, este necesar ca pe parcursul proiectului să fie consultați toți actorii.

Actorii trebuie consultați în moduri diferite. Nu toate subiectele sunt de interes pentru toți actorii și nu toate subiectele trebuie discutate în același timp. De aceea trebuie stabilite tehnicile de comunicare potrivite, care pot fi adunări generale sau consultații unu-la-unu. Cel mai important lucru care trebuie știut despre alegerea acestor tehnici este faptul că, fiecare actor, trebuie să aibă posibilitatea să

reacționeze în vreun fel anume. De aceea, pentru cei care nu participă la adunări există tot timpul alternativa de a merge la orele de consultații.

Orele de consultanță sunt o modalitate foarte bună pentru discuțiile persoană către persoană. Este o discuție informală și de aceea oferă fiecărui actor în parte posibilitate să-și exprime interesele personale, fără ca cei care întocmesc programul să fie nevoiți să intervină la nivel de individ asupra programului. Pe de altă parte, astfel de consultații oferă o imagine despre nevoile indivizilor și, în cazul în care o nevoie este exprimată de mai mulți indivizi, planificatorii pot face o schimbare în acea direcție.

Pentru cei care nu pot participa la întâlniri sau la orele de consultanță, după cum s-a prezentat mai sus, există posibilitatea vizitelor la domiciliu. Pentru că astfel de comunicări necesită timp și prin urmare costuri ridicate, această opțiune poate fi considerată ca modalitate de comunicare în cazul în care toate celelalte metode dau un răspuns nesatisfăcător sau interesele persoanelor respective sunt esențiale pentru realizarea programului de revitalizare urbană.

DE LA VIZIUNE LA EXECUȚIE

În urma consultărilor cu toți actorii relevanți, autoritățile orașului pot iniția procesul de elaborare a proiectelor de revitalizare urbană. Proiectul final al programului de revitalizare urbană este documentul formal cu deciziile de revitalizare urbană pentru următorii ani.

Programul de revitalizare a zonelor urbane servește nu numai ca document după care să se ghideze la identificarea tipologiei proiectelor, dar trebuie să asigure și cadrul politic pentru viitoarele negocieri între parteneri, pentru fixarea acordurilor mutuale.

Fiecare proiect trebuie să conțină o descriere succintă, luând în considerare următoarele:

1. Care este subiectul proiectului?
2. Care este scopul proiectului?
3. Cum contribuie proiectul la îndeplinirea obiectivelor revitalizării urbane?
4. Cine este/sunt responsabil(i) de realizarea proiectului?
5. Care este relația de timp și conținut a proiectului cu celelalte proiecte din cadrul programului de revitalizare urbană?
6. Ce (alți) actori trebuie implicați în proiect?
7. Ce condiții principale trebuie îndeplinite ca proiectul să aibă succes?

TIPOLOGIA INIȚIATIVELOR DE REVITALIZARE ÎN MEDIUL URBAN

Sfera social-culturală

Un factor important al succesului procesului de revitalizare urbană îl constituie inițiativele de revitalizare a sferei social-culturale din orașe. Inițiativele în acest domeniu pot fi diverse, iar impactul realizării cu succes ale lor contribuie cel mai eficient la asigurarea durabilității proceselor de revitalizare urbană în alte sfere. Inițiativele de revitalizare a sferei social-culturale pot fi orientate spre:

- Modernizarea domeniului educației în zonele urbane defavorizate și implicarea tinerilor (de ex. reabilitarea instituțiilor de educație, care pot include activități de renovare la scară mică și schimb de experiență; crearea grupurilor locale de inițiativă și a grupurilor informale de tineri având ca scop implementarea inițiativelor/ proiectelor de revitalizare urbană în cadrul acțiunilor de bugetare participativă, educație civică, promovarea incluzivă a voluntariatului, consiliile elevilor etc.).
- Inițiative având ca scop revitalizarea socială a zonelor urbane defavorizate (de ex. inițiative de incluziune socială și identitate locală, cu participarea activă și implicarea cetățenilor și pot include activități de construcție/renovare la scară mică a infrastructurii cu participarea grupurilor țintă) (de ex. consultări cu locuitorii, cluburi de interese, chestionarea persoanelor cu nevoi speciale, etc.);
- Reabilitarea/modernizarea domeniului sportiv, cu participarea activă a grupurilor țintă (de ex. consultări cu membrii cluburilor sportive, asociațiilor sportive, consultarea locuitorilor, chestionarea persoanelor cu necesități speciale etc.) și pot include activități de construcție/renovare la scară mică; dotare și participare la competiții sportive, cluburi sociale și centre comunitare etc.);
- Inițiative ce țin de revitalizarea culturală a zonelor urbane defavorizate. Organizarea expozițiilor și promovarea specificului cultural a zonei (de ex. activități de reabilitare culturală, cluburi de interese, festivaluri și evenimente culturale, cu participarea activă a grupurilor țintă) (de ex. consultări cu reprezentanții domeniului cultural, cluburi de interese, chestionarea persoanelor cu nevoi speciale, etc.) și pot include activități de renovare la scară mică;
- Dotare și schimb cultural, reabilitarea monumentelor istorice și arhitecturale de interes public, etc.

Sfera revitalizării economice

Cât ține de reabilitarea sferei economice în mediul urban, aici putem găsi inițiative de:

- Sprijin pentru dezvoltarea infrastructurii economice și reabilitarea infrastructurii fizice (de ex. inițiative menite să deschidă noi servicii sau să

- dezvolte serviciile existente și producția în zonele urbane defavorizate, inclusiv crearea de noi locuri de muncă);
- Sprijin pentru start up/companiile nou-create și/sau micile întreprinderi, inclusiv dezvoltarea incubatoarelor de afaceri, piețelor urbane, infrastructurii logistice;
  - Consolidarea capacităților antreprenoriatului local, inclusiv componenta schimb de experiență;
  - Dezvoltarea și promovarea unui brand local;
  - Renovarea și/sau construcția la scară mică a infrastructurii menite să susțină dezvoltarea economică în zona vizată, etc.
  - Sprijin pentru inițiativele de antreprenoriat social (de ex. susținerea inițiativelor economice având ca scop depășirea sărăciei în mediul urban, sau rezolvarea uneia sau mai multor probleme, cum ar fi educația, sănătatea, accesul la tehnologie, mediul înconjurător etc.);
  - Creșterea atractivității investițiilor în afaceri (de ex. sprijin pentru atragerea investițiilor prin dezvoltarea bazelor de date cu privire la terenurile "greenfield" și "brownfield" (zone industriale abandonate), pot include activități de construcție/renovare la scară mică a infrastructurii și/sau facilități; forumuri naționale / internaționale pentru promovare antreprenorială;
  - Sprijin pentru inițiative de parteneriat public-privat;
  - Activități menite să crească atractivitatea turistică, pot include renovarea și/sau dotarea la scară mică a obiectivelor turistice și/sau logistice.

Sfera revitalizării spațiale (modernizarea și reabilitarea spațiilor publice urbane)

Un element vizibil și cu un impact semnificativ în aspectul exterior al zonelor urbane îl constituie proiectele de modernizare și reabilitare a spațiilor publice urbane. La acest gen de inițiative pot fi atribuite:

- Activități sociale în zonele urbane degradate (de ex. evenimente publice, festivaluri, întreceri sportive etc.)
- Renovarea/modernizarea spațiilor publice cu utilizare intensă (de ex. reabilitarea parcului sau renovarea pieței din zona urbană defavorizată etc.);
- Renovarea/modernizarea unor zone urbane izolate (de ex. reabilitarea infrastructurii din cartierele izolate, amenajarea unui loc de joacă, unui teren de sport, unei piețe, unei zone de odihnă etc.).

Important este de a menționa că la etapa prezentării oricăror inițiative, locuitorii orașelor trebuie consultați și implicați, atunci sentimentul de apartenență la procesele ce au loc vor condiționa realizarea lor finală.

REVITALIZAREA ANUMITOR TIPURI DE TERITORII (A ZONELOR INDUSTRIALE ABANDONATE SAU ÎN DECLIN, A CARTIERELOR DEZAVANTAJATE CU PROBLEME SOCIALE, A CENTRELOR ISTORICE)

Zonele industriale abandonate

Revitalizarea urbană a unor teritorii de acest tip presupune reprofilarea și dezvoltarea unor centre de servicii, afaceri, cultură, comunicare / media, educație:

- ✚ Valorificarea locațiilor centrale vacante pentru dezvoltarea infrastructurii necesare sectorului terțiar (birouri, instituții, servicii, comerț, centre de conferințe, congrese și spectacole; etc.);
- ✚ Reciclarea platformelor industriale subutilizate sau neperformante;
- ✚ Conversia suprafețelor adiacente unor foste unități militare;
- ✚ Rezervarea suprafețelor necesare pentru realizarea unor dotări publice la scară urbană sau chiar regională.

Ansambluri de locuințe colective aflate în declin

Reabilitarea și asigurarea calității locuirii în cartierele constituite:

- ✚ Reglementarea intervențiilor în zonele constituite, evitarea supradensificării cartierelor de locuințe colective;
- ✚ Protejarea zonelor constituite valoroase;
- ✚ Dezvoltarea și extinderea centrelor de cartier și a rețelei de spații publice și verzi din cartiere, alături de extinderea rețelei de dotări publice aferente zonelor rezidențiale: unități de învățământ preuniversitar, centre sportive;
- ✚ Reconvertirea parțială sau totală a suprafețelor aflate în proprietate publică pentru compensarea deficitului de dotări din cartiere (realizarea unor parcaje colective sau a unor grădini publice);
- ✚ Realizarea infrastructurii edilitare pentru zonele în care aceasta lipsește sau este deficitară;
- ✚ Suplimentarea spațiilor verzi care deservesc cartierele de locuințe prin desemnarea unor parcuri de cartier;
- ✚ Reabilitarea centrelor de cartier cu prevederea unui procent semnificativ de spații verzi publice.
- ✚ Atenuarea dezechilibrului dat de concentrarea polarizată a activităților în teritoriul administrativ (industrie/locuire); atenuarea discrepanțelor economice și sociale între cartiere;
- ✚ Diversificarea structurii de activități din zonele cu profil mono funcțional prin introducerea de centre de activități în cartierele de blocuri și prin modernizarea / dezvoltarea componentei rezidențiale în zonele industriale;
- ✚ Reabilitarea cartierelor de locuințe defavorizate prin modernizarea și extinderea rețelei de dotări publice și utilități și prin crearea condițiilor avantajoase pentru investiții în aceste zone.

Centre istorice urbane

Valorificarea, conservarea și protejarea fondului construit valoros și a peisajului cultural ca factor al dezvoltării și al identității teritoriale:

- ✚ Instituirea statutului de Zonă Protejată pentru arealele construite valoroase din punct de vedere cultural, istoric, arhitectural, peisagistic;
- ✚ Protejarea structurilor rurale valoroase înglobate în oraș prin reglementarea intervențiilor asupra acestora;
- ✚ Protejarea peisajului cultural (așezare + cadru natural + culturi);
- ✚ Protejarea siluetei orașului ca imagine identitară, păstrarea coridoarelor vizuale valoroase (spre cadrul natural sau spre centru istoric).

Procesul revitalizării urbane a centrelor istorice acoperă relația complexă dintre managementul dezvoltării și conservarea patrimoniului arhitectural – urbanistic.

Problemele legate de astfel de operațiuni vizează atât aspecte de proprietate, protecția patrimoniului și degradare fizică a infrastructurii, cât și de capacitatea de plată a proprietarilor în astfel de operațiuni, de atragere a investițiilor private, de reciclare funcțională.

În vederea soluționării a astfel de problematici, pot fi aplicate câteva principii de bază:

- Conservarea caracterului și identității locale, procesul de revitalizare asigurând protejarea și reabilitarea valorilor de patrimoniu;
- Revitalizarea durabilă, orientată spre piață, operațiunile vizând cererea diverselor grupuri, într-un mediu economic competitiv;
- Revitalizarea bazată pe parteneriat, implicând participarea cetățenilor, a oamenilor de afaceri, a societății civile în general.

POSSIBILITĂȚILE DE FINANȚARE PENTRU PROIECTELE DE REVITALIZARE URBANĂ

Sursele principale de finanțare a proiectelor de revitalizare urbană urmează a fi identificate din bugetul autorităților locale.

Conform Legii privind finanțele publice locale, nr. 397 din 16.10.2003, art. 37, administrația locală este în drept de a atrage și acumula fonduri extrabugetare destinate pentru susținerea diferitor programe de interes local.

Ținând cont de faptul că, bugetul local nu poate satisface toate necesitățile comunității, este binevenit ca autoritățile publice locale să dispună de capacități de planificare strategică pentru atragerea finanțărilor și investițiilor din surse alternative, inclusiv exterioare.

Având o primă estimare financiară a costurilor totale ale proiectului, împărțite pe fiecare proiect și pe costurile de execuție ale organizării, vom obține o imagine

financiară corectă de ansamblu și vom vedea dacă proiectul de revitalizare urbană este fezabil financiar. Nu ne referim doar la fezabilitatea financiară a programului de revitalizare urbană per general, ci și fezabilitatea fiecărui partener de investiție. Numai dacă toți partenerii sunt fezabili din punct de vedere financiar, atunci se poate spune că și programul în este fezabil. Asta înseamnă că, fiecare investitor trebuie să aibă o imagine foarte corectă a sumei pe care i se cere să o investească, o imagine clară a veniturilor directe și indirecte la care se așteaptă să le primească în schimb și posibilele garanții sau subvenții pe care se poate baza în momentul în care va face investiția.

Care pot fi sursele de finanțare pentru proiectele de revitalizare urbană?

FNDR - Fondul Național de Dezvoltare Regională este principalul instrument financiar destinat implementării proiectelor de dezvoltare regională. Fondul nu are personalitate juridică și reprezintă un fond dedicat al Bugetului de Stat. Utilizarea fondului are loc prin implementarea la nivel regional (de către Agențiile de Dezvoltare Regională) a proiectelor din Documentul Unic de Program aprobat de Guvern. Mecanismul de alocare financiară este stabilit de către Guvern, în baza unui regulament.

FEE - Fondul pentru Eficiență Energetică are misiunea de atragere și gestionare a resurselor financiare în vederea finanțării și implementării proiectelor în domeniul eficienței energetice și al valorificării surselor de energie regenerabilă în conformitate cu strategiile și programele elaborate de Guvern, care va fi asigurat prin:

- promovarea proiectelor investiționale în domeniul eficienței energetice și valorificării surselor de energie regenerabilă;
- acordarea asistenței tehnice pentru elaborarea de proiecte în domeniul eficienței energetice și valorificării surselor regenerabile de energie;
- acordarea de asistență financiară proiectelor;
- contribuții financiare directe;
- acționarea în calitate de agent sau mediator pentru celelalte surse de finanțare;
- asigurarea garanțiilor depline sau parțiale în cazul finanțării de către bănci;
- acordarea asistenței în identificarea combinației optimale de finanțare a proiectelor.

FEN - Fondul Ecologic Național, creat pentru colectarea de resurse suplimentare pentru finanțarea măsurilor de protecție a mediului și reconstrucție a ecosistemelor, și anume:

- de a facilita finanțarea și co-finanțarea elaborării și implementării politicilor și legislației de mediu în Republica Moldova, încurajând investițiile care vor

contribui la implementarea politicilor și legislației relevante de mediu naționale și a Uniunii Europene, inclusiv investiții în atenuarea efectelor schimbărilor climatice și adaptarea la schimbările climatice, managementul deșeurilor, aprovizionarea cu apă și tratarea apei, protecția naturii și a biodiversității, prevenirea poluării industriale și aplicarea tehnologiilor ecologice, educației și cercetării ecologice, precum și în alte sectoare prevăzute de legislația și politicile comunitare de mediu;

- sprijinirea finanțării proiectelor de investiții în mediu din sursele instituțiilor financiare locale și străine;
- susținerea financiară pentru dezvoltarea finanțării proiectelor, care într-un final, vor permite R. Moldova să absoarbă mai multe investiții financiare în sectorul de mediu, inclusiv din surse externe.

FISM - Fondul de Investiții Sociale din Moldova, cu rol de a contribui la implementarea Strategiilor Naționale de Dezvoltare în Moldova prin împuternicirea comunităților sărace și instituțiilor lor în managementul necesităților prioritare de dezvoltare.

- De rând cu acordarea asistenței tehnice și financiare, FISM reprezintă pentru comunități și un mecanism de învățare a noilor principii de guvernare locală.
- Rolul FISM constă în susținerea financiară a 70%-85% din costul propunerilor de subproiect și în facilitarea și monitorizarea grupurilor comunitare care doresc să implementeze subproiecte.

Parteneriate publice – private, pot fi create în scopul contribuției la atragerea de investiții private pentru realizarea proiectelor de interes public, al creșterii eficienței și calității serviciilor, lucrărilor publice și altor activități de interes public și al utilizării eficiente a patrimoniului public și a banilor publici. Parteneriatul public-privat se bazează pe cooperarea între partenerul public și partenerul privat având ca scop sporirea eficienței patrimoniului public, fiecare partener asumându-și riscuri și responsabilități concrete.

Alte surse de finanțare, în baza acordurilor de colaborare ale administrațiilor orașelor cu partenerii de dezvoltare, prin participarea la diverse apeluri de proiecte; prin stabilirea colaborării cu parteneri din sectorul privat.

ROLURI ȘI ATRIBUȚII IMPLICATE ÎN ACȚIUNI DE REVITALIZARE URBANĂ

Ca și în cazul oricărui proces, implementarea proceselor revitalizării urbane este absolut necesar ca rolul și sarcinile instituțiilor implicate în acțiuni de revitalizare urbană să fie clar stabilite și definite. Rolul sectorului public este acela de a crea politici urbane, de a iniția practici de revitalizare urbană precum și acela de a asigura continuitatea proiectelor pe termen lung.

Astfel, actorii implicați în procesul de revitalizare urbană pot fi:

Nivelul politic național (responsabilitatea finală). În cele mai multe cazuri de revitalizare urbană, nivelul național este unul dintre părțile cu responsabilitate politică.

Sarcina guvernului este de a crea condiții care să permită realizarea eficientă a programelor de revitalizare, de crearea cadrului politic și elaborarea instrumentelor pentru dezvoltarea urbană durabilă. Aceasta se referă la eliminarea barierelor și la elaborarea instrumentelor juridice, instituționale și organizaționale a mecanismelor de finanțare, în scopul implementării eficiente și rezonabile a procesului de transformare.

În linii generale, principalele instituții în procesul de revitalizare a zonelor urbane sunt: la nivel central – MEI și MADRM, instituțiile administrației publice centrale responsabile de domeniul educațional, cultural, protecției sociale, medical etc., iar la nivel local - autoritățile orașului.

În așa mod, Ministerul Agriculturii, Dezvoltării Regionale și Mediului:

- ✓ coordonează construcția sistemului de revitalizare urbană în concordanță cu obiectivele Strategiei Naționale de Dezvoltare Regională;
- ✓ elaborează Liniile directoare naționale privind revitalizarea urbană;
- ✓ asigură includerea în agenda Consiliului de Național de Coordonare a Dezvoltării Regionale a dezbaterilor de fond privind nevoile și direcțiile de sprijin pentru revitalizare;
- ✓ elaborează și promovează documentele de politici și instrumentele pentru o dezvoltare urbană echilibrată și durabilă;
- ✓ asigurarea financiar, din fondurile disponibile, procesul de revitalizare urbană;
- ✓ asigură o cooperarea strânsă cu partenerii interni, donatorii externi și cu orașele;
- ✓ monitorizează și evaluează la nivel național procesul de revitalizare urbană;
- ✓ acordă consiliere și sprijin sistemic pentru orașele care implementează programe de revitalizare.

La prezentarea programelor de revitalizare urbană, Ministerul va emite operativ recomandările, sau observațiile privind proiectul de program care va urma să fie înaintat Consiliului Municipal spre adoptare.

Acest lucru este esențial pentru a asigura corespunderea programelor cu politicile promovate de Minister și va permite funcționarea mecanismelor de verificare (care să permită participarea Agenției de Dezvoltare Regională) cu prezentarea informațiilor despre activitatea orașelor în cauză.

Ministerul Economiei și Infrastructurii (MEI) are responsabilitățile:

- ✓ de a facilita politicile de dezvoltare a orașelor prin implicarea mecanismelor de stimulare economică;

- ✓ de a elabora reglementări, metodologii și normative necesare;
- ✓ de a elabora politici economice și de sprijin a mediului de afaceri;
- ✓ de a elabora politicile de urbanism, construcții și în domeniul locuințelor;
- ✓ de asigurare a reglementărilor tehnice în construcții în procesul de revitalizare urbană;
- ✓ să asigure realizarea acțiunilor de revitalizare în corespunderea cu politicile în urbanism;
- ✓ să asigure cu date informaționale despre infrastructura de transport.

Instituția administrației publice centrale responsabilă de politicile de educație și cultură (MECC) va facilita procesul de revitalizare prin încurajarea instituțiilor de învățământ de a participa în activități și va asigura prezența factorilor educaționali în programele de revitalizare;

Instituția administrației publice centrale responsabilă de domeniul politicilor sociale și de sănătate (MSMPS) va participa în procesul de revitalizare urbană prin furnizarea de informații și date privind politicile sociale în localitățile vizate, despre nivelul de șomaj, demografie și alte informații din domeniul de responsabilitate. Va asigura prezența factorilor de decizie corespunzători în activitățile în derulare.

Instituția națională de statistică (BNS) va asigura procesul de revitalizare urbană cu informația statistică disponibilă și datele necesare pentru întocmirea programelor în domeniu.

Nivel regional: În dezvoltarea și implementarea programelor de revitalizare, orașele vor fi sprijinite de către experții Agenției de Dezvoltare Regională. Aceștia vor îndruma și vor sprijini orașele astfel încât programele elaborate să fie în conformitate cu reglementările naționale și cu principiile revitalizării. În plus, experții ADR vor constitui "nodurile rețelei de cunoștințe" - vor asigura fluxul de cunoștințe, informații și experiență între orașele din regiunea dată, între regiuni și între MADRM. Considerarea experților ADR ca factori importanți în sistem are drept scop, optimizarea măsurilor de dezvoltare adresate orașelor de către diferiți responsabili și instituții naționale. În plus, experții ADR vor fi factori importanți în discutarea și coordonarea sprijinului cu donatorii externi (internaționali). Acest sprijin poate fi un factor foarte important care să susțină succesul revitalizării (și, uneori, chiar inițierea acestui proces).

Astfel, Consiliile regionale pentru dezvoltare și Agențiile de dezvoltare regională au responsabilitatea:

- ✓ acceptării activităților de revitalizare urbană, inclusiv prin reflectarea activităților în planurile de acțiuni;

- ✓ desfășurării monitorizării proceselor de revitalizare (la nivel regional) în conformitate cu orientările naționale elaborate și pe baza programelor de revitalizare;
- ✓ vor indica direcțiile în conformitate cu tendințele de dezvoltare ale regiunii;
- ✓ cooperării cu MADRM, și alte entități care finanțează și sprijină dezvoltarea locală și revitalizarea;
- ✓ să ia decizii în caz de conflicte;
- ✓ orientarea bugetului și atragerea de investiții la nivel regional;
- ✓ promovarea conceptului de revitalizare urbană;
- ✓ cooperării continue cu locuitorii și partenerii locali sociali și de afaceri în scopul edificării unei culturi pentru atingerea în comun a obiectivelor legate de îmbunătățirea calității vieții în oraș.
- ✓ schimbului de bune practici, crearea de rețele cu alte orașe din țară și peste hotare, etc.

Rolurile orașelor: Orașele fiind principalii beneficiari ai procesului de revitalizare, vor avea în responsabilitate activități care presupun:

- ✓ Elaborarea și adoptarea programului de revitalizare
- ✓ Coordonarea implementării programului de revitalizare
- ✓ Includerea acțiunilor în planurile de activitate;
- ✓ Ajustarea bugetului și a impozitelor locale;
- ✓ Efectuarea de sondaje privind identificarea "zonelor problematice";
- ✓ Organizarea de consultări cu cetățenii;
- ✓ Utilizarea informațiilor statistice;
- ✓ Luarea deciziilor privind modificarea planurilor urbanistice generale și a planurilor urbanistice zonale;
- ✓ Crearea de platforme pentru comunicare și cooperare cu locuitorii orașului;
- ✓ Întocmirea proiectelor de revitalizare și consultări cu opinia publică;
- ✓ Implementarea în practică și dezvoltarea durabilă;
- ✓ Promovarea ideii de revitalizare a zonelor urbane.
- ✓ Crearea de parteneriate și proiecte cu alte instituții de stat sau private pentru a atrage investiții.

Societatea civilă: Rolul societății civile este esențial. Actorii locali, care cunosc de mult timp zona de intervenție pot contribui prin participarea lor la definirea problemelor și a identității cartierului respectiv. Dialogul este mai structurat atunci când aceștia sunt organizați în asociații non-guvernamentale, asociații de proprietari. Locuitorii și organizațiile care utilizează un cartier pot avea interese de natură diferită: economic, social, cultural, spiritual. Sunt interesați de viitorul zonei și al comunității pe care o reprezintă.

În așa mod, rolul societății civile poate avea următoarele aspecte:

- ✓ Participarea la definirea problemei;
- ✓ Stabilirea priorităților;
- ✓ Asigurarea unui dialog eficient între ONG-uri de diferite profiluri (social, media, economic, consultativ etc.);
- ✓ Mobilizarea localnicilor;
- ✓ Campanii de informare și sensibilizare, flashmob-uri și alte măsuri de mobilizare comunitară;
- ✓ Asigurarea transparenței decizionale;
- ✓ Contribuție la asigurarea durabilității.

Sectorul privat: Actorii sectorului privat reprezintă echipa multidisciplinară care asigură expertiza tehnică (experți în diversele domenii implicate în dezvoltarea urbană: urbanişti, sociologi, jurişti, economişti, ecologi, geografi, peisagişti, arhitecţi), societăți comerciale și regii autonome furnizoare de servicii în zonă, asociații ale firmelor (patronate), lideri de opinie în domeniul afacerilor, instituții financiare. Rolul sectorului privat poate fi de partener în elaborarea și implementarea proiectului de revitalizare urbană, care pot fi implicați la:

- ✓ Formarea „viziunii” economice a activităților de revitalizare;
- ✓ Consultarea conceptuală;
- ✓ Facilitarea aspectului social al activităților (orientarea către cetățean);
- ✓ Contribuții financiare;
- ✓ Actori și parteneri în implementarea proiectelor de revitalizare.

Este esențial ca în toate aceste activități și parteneriate create, locuitorii orașelor trebuie consultați și implicați, la toate nivelele de acțiune, de la inițierea proiectelor până la implementarea, monitorizarea, evaluarea și asigurarea durabilității acestora!

EDUCAȚIA ȘI SCHIMBUL DE CUNOȘTINȚE ÎN SCOPUL ÎMBUNĂTĂȚIRII PROGRAMULUI DE REVITALIZARE

Revitalizarea în Moldova este un concept nou, dar chiar și în țările în care acesta are o istorie mai lungă, educația, schimbul de experiență, inovarea, îmbunătățirea ideilor existente și căutarea de idei și soluții de revitalizare noi, constituie un element foarte important în implementarea revitalizării. Ca atare, sistemul de susținere a revitalizării nu va fi complet dacă nu se ia în considerare o componentă

semnificativă, care include, în primul rând, promovarea cunoștințelor despre revitalizare printre altele, prin:

- instruire,
- sprijinul experților,
- publicații - traduceri și texte originale, inclusiv modele de documente,
- centrul de cunoștințe pe internet,
- organizarea de studii postuniversitare,

În al doilea rând, prin mecanisme pentru schimbul de experiențe și bune practici (inclusiv o rețea de orașe revitalizante, vizite de studiu, practici profesionale).

Un element important al schimbului de cunoștințe vor constitui proiectele pilot de revitalizare în mai multe orașe ale Moldovei. Concluziile acestor acțiuni - pilot vor fi utilizate pentru:

- Construirea unui sistem și instrumente pentru revitalizare pe baza experienței practice;
- Crearea bazei de cunoștințe, abilități și capacități instituționale în orașele-pilot;
- Crearea bazei de cunoștințe, abilități și capacități instituționale în orașele interesate în revitalizare.

Această parte se extinde și se corelează cu activitățile planificate în cadrul proiectelor pilot.